

prof. zw. dr hab. Paweł Łukaszewski
Wydział I, Katedra Kompozycji
Uniwersytet Muzyczny Fryderyka Chopina
w Warszawie

RECENZJA

partytury opery pt. *Faust* do tekstu Leszka Kołakowskiego
oraz pisemnej pracy będącej opisem dzieła, zatytułowanej
Opera Faust - wizja współczesnego człowieka w nowej przestrzeni intermedialnej

mgr Aliny Kubik,

przedstawionej do przewodu doktorskiego
w zakresie specjalności "kompozycja".

I. Sylwetka doktorantki

Pani Alina Kubik odbyła studia muzyczne na Wydziale Kompozycji, Dyrygentury, Teorii Muzyki i Rytmiki Akademii Muzycznej im. I. J. Paderewskiego w Poznaniu, w dwóch specjalnościach: kompozycja w klasie prof. dr hab. Grażyny Pstrokońskiej-Nawratil (dyplom w r. 2009) z wynikiem bardzo dobrym - studia magisterskie oraz dyrygentura (dyplom w r. 2012) - studia licencjackie. Uzupełnieniem studiów był pobyt w Universität für Musik und darstellende Kunst w Grazu. Od roku 2012 pracuje na stanowisku wykładowcy Akademii Muzycznej w Poznaniu.

Alina Kubik jest autorem 48 utworów: solowych, kameralnych, chóralnych i orkiestrowych. Wykaz kompozycji obejmuje lata 2004-2016, są to utwory napisane w ciągu 12 lat. Ponieważ dokumentacja złożona została w roku 2013 i nie zawiera spisu kompozycji, uznałem za konieczne załączyć pełny spis, przekazany na moja prośbę przez doktorantkę:

1. *Passionate purple* na skrzypce solo (2004)
2. *Misterioso* na kwartet skrzypcowy (2004)
3. *Pieśń anioła* na sopran i kwartet smyczkowy (2005)
4. *I kwartet smyczkowy* (2006)
5. *Triada* na orkiestrą smyczkową (2006)
6. *Dyptyk* na chór mieszany – *Tempus fugit, Nie ma róży bez kolców* (2007)
7. *Subordynacje* na flet i kontrabas (2007)
8. *Musica humana* na skrzypce i fortepian (2008)
9. *Urranium – Sztyk ainc* na taśmę (2008)
10. *Estudio* na altówkę solo (2008)
11. *Trzecia łza Wenus* na orkiestrę (2008)
12. *Rag-bar* na klawesyn solo (2008)
13. *Magiczne Kredki. Opera o komputerach* – opera dla dzieci (2008)
14. *Pająk* na kwartet smyczkowy i publiczność dziecięcą (2009)
15. *Konstelacje* na kwartet smyczkowy i taśmę (2009)
16. *Conclusion* na klarnet i fortepian (2009)
17. *Zdrowaś Mario* na chór mieszany (2009)
18. *Exquisite Mussels* – płyta elektro-akustyczna (2009)
19. *Świtezianka* - suita baletowa na orkiestrę symfoniczną i warstwę elektroniczną (2009)
20. *Mała rapsodia uroczysta* na zespół kameralny (2010)
21. Trzy pieśni *Au printemps, Demain, La harpe* do słów Marthy Grygi (2010)
22. *Slendro* na taśmę (2010)
23. *Strings of the quartet* na kwartet smyczkowy (2010)
24. *Syntezy* na kwartet smyczkowy (2011)
25. *Nonchalance* na saksofon altowy i fortepian (2011)
26. *Muzyków zejście na Ziemię* na baryton i kontrabas do słów Mikołaja Biernackiego Rodocia (2011)
27. *Mała rapsodia* na skrzypce i organy (2011)
28. *Perswazje* na skrzypce i perkusję (2011)
29. *Historia pewnego akordu II* na skrzypce i fortepian (2011)
30. *Estudio II* na puzon solo (2011)
31. *Dialogi – Sztuka dźwiękowa do metalibretta Dziewięciu Instrumentów i Publiczności* na zespół kameralny (2011)
32. *Perswazje* na wiolonczelę i perkusję (2012)

33. *Sonata A-mor opus miłosne* na skrzypce, altówkę i wiolonczelę (2012)
34. *Kaprys nr 1* na skrzypce i live electronics (2013)
35. *Ave Maria I* na głos i organy (2014)
36. *Ave Maria II* na głos i organy (2014)
37. *Ave Maria III* na 3 głosy i organy (2014)
38. *Magnificat* (2014)
39. *Labirynt* na zespół wokalny do sł. W. Szymborskiej (2014)
40. *Bądź pozdrowiona* na chór mieszany (2015)
41. *Mnie* na sopran i kontrabas (2015)
42. *Wielkie to szczęście* na głos i harfę celtycką, sł. W. Szymborska (2016)
43. *Czwarta nad ranem* na chór mieszany (2016)
44. *Elegia podróżna* na dwa basy i harfę celtycką, sł. W. Szymborska (2016)
45. *Bo ty na zespół wokalny do słów własnych* (2016)
46. *W okamgnieniu* na taśmę (2016)
47. *Obraz św. Józefa* na głos wokalny i organy do sł. J. Kowalskiego (2016)
48. *Tango fra-moll "Framgo"* na trąbkę i fortepian (2016)

Kompozycje Aliny Kubik prezentowane były w Polsce, m.in. na Międzynarodowym Festiwalu Muzyki Współczesnej: „Warszawska Jesień”, „Poznańska Wiosna Muzyczna”, „Dni Muzyki Ryszarda Bukowskiego”. Doktorantka jest laureatką kilku nagród: III nagroda Wrocławskiej Orkiestry Leopoldinum, nagroda Rektora Uniwersytetu Artystycznego, finalistka Konkursu im. T. Bairda, laureatka V Konkursu Kompozytorskiego im. Z. Mycielskiego. Alina Kubik jest także czynną skrzypaczką, organizatorką wydarzeń artystycznych, wygłaszała referaty, m.in. w Instytucie Muzykologii Uniwersytetu Jagiellońskiego. Od roku 2007 należy do Koła Młodych Związku Kompozytorów Polskich.

II. Partytura "Fausta"

Przedstawiona do recenzji kompozycja napisana została pod kierownictwem prof. dr hab. Zbigniewa Kozuba z udziałem promotora pomocniczego dr Iwony Pasińskiej. Ukończona w 2016 roku opera *Faust* o czasie trwania ca 80 minut rozmieszczona jest na 109 stronach partytury i składa się z dziewięciu scen, dwóch

prologów i dwóch epilogów. Utwór przeznaczony jest na 14 solistów (3 głosy żeńskie i 11 głosów męskich) oraz 19-osobowy zespół instrumentalny składający się z: fletu, klarnetu, saksofonów: altowego i barytonowego, liry korbowej, akordeonu, keyboardu, dzwonków, dzwonów rurowych, fleksatona, marimby, gongu, trzech kotłów, werbla, 4 tom-tomów oraz 5-osobowej grupy smyczkowej (zawierającej skrzypce elektryczne z przestrojoną struną G). Dźwiękom wydobywanym z instrumentów towarzyszą odgłosy wydobywane z przedmiotów, są to: bawełniany materiał, bransoletki, kości do gry, gwoździe i młotek, maszyna do szycia, woda w miskach, zamoczone ubranie, odkurzacz, rakiety i piłki do tenisa ziemnego i stołowego, a nawet woda perfumowana. Obu warstwom wykonywanym na żywo, towarzyszy 18 sampli (dołączonych na płycie DVD do partytury) wyzwalanych przez klawiaturę keyboardu, wśród nich: hałas, deszcz, viola fon (gitara elektryczna z której dźwięk wydobywany jest za pomocą smyczka), jadący pociąg, pralka, startujący samolot oraz wizualizacje prezentowane na różnych częściach sceny (ściana, podłoga, sufit) także umieszczone na dołączonej do partytury płycie DVD. Sposoby zastosowania wielu warstw: wokalne, instrumentalne, odgłosów, sampli i wizualizacji objaśnione są w dołączonej do partytury, precyzyjnej legendzie.

Doktorantka zaproponowała dzieło stanowiące podstawę swojego doktoratu, które z pełną świadomością może być odebrane jako *quasi* teatr instrumentalny, czy utwór z pogranicza sztuk. Była to odważna decyzja i świadomy wybór, który w moim przekonaniu sprawdził się także jako dzieło muzyczne.

Kształtowanie *continuum*, właściwe podejście do elementów dzieła muzycznego, precyzyjna notacja i dobór odpowiednich środków do założeń prekompozycyjnych współistnieją tu ze zrozumieniem specyfiki instrumentów i możliwości głosów ludzkich, a oszczędne operowanie materiałem rytmicznym, zupełnie wystarcza do zamierzonych ról zarówno wokalnych, jak i instrumentalnych. Znajomość techniki wydobywania dźwięków i różnych sposobów artykulacji w warstwie instrumentalnej ujęta jest w sposób funkcjonalny i doprowadziła do osiągnięcia naturalności i przejrzystości wyrazu muzycznego.

Materiał muzyczny jest klarowny i oszczędny, istotne są w nim, w moim przekonaniu: spójność wyrazowa, selektywność w doborze środków wypowiedzi twórczej i przejrzystość notacji. Naczelna cecha omawianej kompozycji to logicznie i precyzyjnie nakreślony obszar stylistyczny utworu.

Koncepcja kompozytora i jej realizacja w postaci zapisu partytury skłaniają mnie do wyrażenia chęci poznania tego utworu w postaci przedstawienia.

Drobne, nie mające wpływu na ogólną, pozytywną ocenę dzieła niedociągnięcia, związane są z notacją werbla w cz. 3 i talerza w cz. 5 (dlaczego nie na linii?), brakiem tam-tamu (może to partia gongu?), wielkiego bębna oraz piły w spisie wykonawców, informacji o konieczności grania przez dwóch wokalistów na trąbach stadionowych (brak w spisie *Ogetti*). W cz. 3, t. 94 dynamika w partii wiolonczeli powinna być umieszczona pod nutami (jest nad). Inne redakcyjne usterki to: zbędne łuki w partii Fausta - cz. 4, t. 136-137, 184; Dziewicy - cz. 5, t. 77; Poddanego - cz. 5, t. 119-122; Zapowiadacza - cz. 7, t. 124; niepotrzebne rozdrobnienie pauz (cz. 4, cl b, t. 185, cz. 6, vl, t. 110, 114); brak tekstu w partii Dziewicy (cz. 5, t. 15). Nie wiadomo, czym zajmują się soliści na początku i na końcu sceny 10 - brakuje tekstu lub uwagi o innych działaniach (co sugeruje dynamika umieszczona pod nutami). W scenie 10 na początku partii mówionych warto dodać *parlando*. Brakuje także jednolitej, ciągłej numeracji stron. Warto poprawić te drobiazgi przed publikacją partytury w wydawnictwie.

III. Pisemny opis dzieła

Praca Aliny Kubik pt. "*Opera Faust - wizja współczesnego człowieka w nowej przestrzeni intermedialnej*" składa się ze 103 stron, z czego zasadniczy jej tekst zawarty został na 88 stronach.

Pod względem formalnym praca pisemna ułożona jest poprawnie i składa się ze wstępu, czterech rozdziałów, podsumowania i obejmującej 50 pozycji wyjątkowo bogatej bibliografii. Praca zawiera także libretto opery oraz płyty z warstwą elektroniczną części II utworu. Uzupełnieniem zasadniczej treści są przypisy (37) oraz przykłady nutowe i tabele.

W rozdziale I przedstawia doktorantka swoje przemyślenia dotyczące współczesnego podejścia do dzieła dramatycznego, skupiając się m.in. na doświadczeniach Pawła Mykietyna zawartych w jego najnowszej operze Czarodziejskiej Górze.

Rozdział II rozpoczyna podrozdział 2.1. w którym Autorka przybliża czytelnikowi swoje rozumienie treści dramatu Leszka Kołakowskiego, opisuje cechy głównych postaci oraz przebieg akcji, analizuje strukturę tekstu i jego formę.

Rozdział III poświęcony jest opisowi aparatu wykonawczego. W poszczególnych podrozdziałach autorka *Fausta* zajmuje się głosami wokalnymi, zespołem instrumentalnych oraz szczególnie istotną warstwą elektroakustyczną, na którą składają się próbki dźwiękowe (sample), oraz dopełniające brzmienie dźwięki pozamuzyczne. Interesujący zbiór różnych źródeł dźwięku został następnie pogrupowany w kilku tabelach i przyporządkowany częściom libretta, głosom bohaterów, wykonawcom-instrumentalistom i zestawiony z warstwą elektroniczną oraz pozamuzyczną. Osobnym zjawiskiem są zaplanowane wizualizacje

W rozdziale IV - najbardziej rozbudowanym - porusza autorka kwestie związane z organizacją materiału dźwiękowego, formą dzieła i co szczególnie istotne technikami kompozytorskimi jakimi się posługiwała. Te zagadnienia zostały opisane szczegółowo i gruntownie.

Praca pisana jest dobrym i precyzyjnym językiem, a informacje w niej zawarte wskazują na niebanalną drogę i poszukiwania zarówno kompozytorskie, związane z konstruowaniem ogólnych założeń partytury, jak i przede wszystkim teoretyczne, które doprowadziły autorkę do ostatecznego rezultatu.

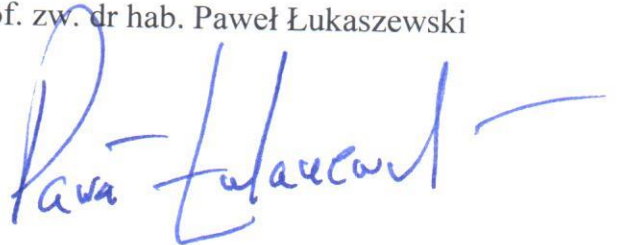
Z pełnym przekonaniem stwierdzam, że praca pisemna doktorantki jest nie tylko warsztatową analizą, lecz ukazuje szerszy kontekst, dotyczący także filozofii i psychologii muzyki. Jest to wartościowy i wnikliwy opis dzieła i procesów w nim zachodzących.

IV. KONKLUZJA

Po przeanalizowaniu obu prac wyłania się z nich sylwetka doktorantki, wyposażonej w dobre podstawy warsztatu teoretycznego i kompozytorskiego, o ukształtowanej świadomości twórczej.

Przedstawione do recenzji: kompozycję oraz pisemny opis dzieła oceniam pozytywnie i stwierdzam, że praca Pani mgr Aliny Kubik spełnia wymagania „ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki” i wnioskuję o jej przyjęcie oraz dopuszczenie do publicznej obrony.

prof. zw. dr hab. Paweł Łukaszewski

Warszawa, dnia 04.12.2016 roku